23.1.2023

Helen Oy:n kirjallinen lausunto hallituksen esitykseksi HE 320/2022 sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi

Helen kiittää mahdollisuudesta tulla kuultavaksi sähköalan ja fossiilisten polttoaineiden alan väliaikaisia voittoveroja koskevaksi lainsäädännöksi, ja toteaa omassa lausunnossaan seuraavaa:

Energiamarkkinoiden tilanne on poikkeuksellinen koko Euroopassa. Sähkön korkea tukkumarkkinahinta on kasvattanut voittoja osalle alan yrityksistä samaan aikaan, kun sähkönkäyttäjien maksukyky on koetuksella ja huoli taloudellisesta selviytymisestä suuri. On ymmärrettävää, että Euroopan komissio haluaa tässä tilanteessa väliaikaisesti rajoittaa **kohtuuttoman suuria ja ansiottomia** voittoja ja käyttää niitä kuluttajien hyväksi.

Hallituksen esitys ei kuitenkaan puutu vain kohtuuttoman suuriin ja ansiottomiin voittoihin. Esitys asettaa sallitun lisäverottoman tuoton verraten matalaksi, jolloin verotetaan myös tuottoja, jotka olisi ollut mahdollista syntyä normaalitilanteessa. Ylipäätään rajaus siitä, mikä on kohtuullinen tuottotaso, sotii markkinajärjestelmämme perusperiaatteita vastaan katkaisemalla riskin ja tuoton korrelaation. Ajatus, että yritys ei saisi tuottaa voittoa, vaarantaa elintärkeät investoinnit vähäpäästöiseen energiantuotantoon, jotka ovat ainoa kestävä ratkaisu korkean sähkön hinnan hillitsemiseen. **Investointien kannalta veron väliaikaisuudesta ja kertaluontoisuudesta ei ole riittävästi takeita.**

Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama poikkeustila ei saa ohjata sähkömarkkinoiden kehittämistä pitkällä aikavälillä. Kriisiaikana valmistellussa lainsäädännössä on vältettävä sellaisia päätöksiä, jotka vaikuttaisivat markkinoiden toimintaan vielä pitkään akuutin kriisin ratkeamisen jälkeen. Näistä syistä Helen ehdottaa luonnokseen alla olevia muutoksia.

1) Sallittu lisäveroton tuottoprosentti on laskettava oman pääoman tuoton sijaan sijoitetun pääoman tuotosta.

Hallitus korostaa lakiluonnoksessaan, että yksi väliaikaisen voittoveron keskeisimpiä tavoitteita on sähkömarkkinoilla toimivien yritysten tasapuolinen kohtelu. Esitetty malli ei kuitenkaan ole tasapuolinen, vaan kohtelee eri yhtiörakenteella toimivia yhtiöitä hyvin epätasa-arvoisesti.

Väliaikainen voittovero pitäisi laskea oman pääoman tuoton sijaan sijoitetun pääoman tuotosta eli oma pääoma, korollinen vieras pääoma ja sähkökaupan vakuudet. Sijoitetun pääoman tuotto on alalla laajasti käytetty mittari, joka ei ota kantaa siihen, mikä on yhtiöiden rahoitusrakenne.

2) Lain voimassaoloaikaa on lyhennettävä kuuteen kuukauteen.

Vapaan sähköliiketoiminnan tuoton rajoittaminen on merkittävä poliittinen päätös, joka vaikuttaa väistämättä alan investointinäkymiin. Rahoittajien silmissä sähköliiketoiminnan riskitasoon noussut jo nyt. Lakiesitys lähettää markkinoille signaalin hyväksyttävänä pidetystä tuotosta, mikä luo epävarmuutta ja lykkää investointipäätöksiä.

Suomi kilpailee investoinneista muun muassa Ruotsin kanssa. Ruotsi aikoo soveltaa komission asetusta ja verottaa vain 180 e/MWh ylittävää tuotantoa. Lisäksi tuottokatto tullaan asettamaan maalis-kesäkuulle, jolloin sähkön hinta on todennäköisesti pääosin alle tuottokaton. Suomen veromalli heikentää siis Suomen kilpailuasemaa Ruotsiin verrattuna selvästi.
Jotta lain vaikutus investointipäätöksiin ja Suomen kilpailukykyyn saadaan rajattua mahdollisimman pieneksi, on **äärimmäisen tärkeää, että lisävero on määräaikainen ja mahdollisimman lyhytkestoinen**. Helen ehdottaa,

että veroa kerättäisiin vain kuuden kuukauden ajalta. Lain väliaikaisuus ja kertaluontoisuus on taattava ja kirjoitettava lakiin. Vuoden määräaikaisuus olisi toki hallinnollisesti selkeämpi vaihtoehto, mutta hallinnollisia hyötyjä ei pidä tavoitella menetettyjen investointien ja kilpailukyvyn heikkenemisen kustannuksella.

Muita huomioita

Lakiluonnokseen sisältyy useita perusoikeudellisia ongelmia. Edellä todetun mukaisesti lakiluonnoksessa esitetyt etenkin perustuslain omaisuuden suojaan kohdistuvat toimenpiteet ja niiden perustelut eivät ole riittävän selkeitä eivätkä suhteellisuusperiaatteen mukaisesti oikeasuhtaisia tavoiteltuun päämäärään nähden. Lakiluonnoksessa esitetyt tuottorajan vaikutukset kohdistuvat lakiluonnoksen perustelujen mukaan verotusjaksoa aiemmin tehtyjen voittojen verottamiseen oikeusvarmuuden periaatteeseen sisältyvän taannehtivien oikeusvaikutusten kiellon vastaisesti.

Suomi tarvitsee kipeästi uutta talouskasvua. Esimerkiksi vetytalouden kehittyminen on Suomelle suuri mahdollisuus, mutta se vaatii tuekseen riittävästi puhdasta ja edullista sähköä. Jos vihreä siirtymä ja uudet investoinnit hidastuvat siksi, että lisäverolla pyritään paikkaamaan valtiontalouden alijäämää lyhyellä aikavälillä, siitä päädytään maksamaan pitkällä aikavälillä vielä suurempi hinta.

Kunnioittavasti
Maiju Westergren
Johtaja, Helen Oy